

R. Venter

ROEPING EN OPLEIDING IN 'N SPESIFIEKE KONTEKS: VYF TRINITARIESE STELLINGE OOR MOTIVERING EN ORIËNTASIE¹

ABSTRACT

CALLING AND EDUCATION IN A PARTICULAR CONTEXT: FIVE TRINITARIAN STATEMENTS ON MOTIVATION AND ORIENTATION

The article endeavours to discuss, from a theological point of view, *continuing* theological education, and proposes that a consistently trinitarian approach will address crucial aspects relating to further education for ministers. The argument is developed in the form of five statements. It is argued that a trinitarian perspective responds to the need for a focus on theological education and motivates the practice of continuous training. A study of the contemporary context is required by trinitarian faith which also informs matters of basic orientation and content.

Hierdie artikel is 'n uitnodiging om saam te besin oor die betekenis van ons vreemde geloof: 'n geloof in één God wat Homself as Vader, Seun en Gees bekend gemaak het. Die fokus van hierdie verkenning val op *voortgesette teologiese opleiding*. Sou die trinitariese geloof dalk implikasies hê wanneer ons nadink oor die nodigheid en die inhoudelike van hierdie praktyk? Het dit dalk ook iets te sê oor hoe ons die hele aangeleentheid behoort te benader? Hierdie kort studie ontgin hierdie vrae aan die hand van vyf stellinge.

1 Verwerkte weergawe van 'n voordrag gelewer op die Teologiese Dag van die Fakulteit Teologie, Universiteit van die Vrystaat, op 6 Februarie 2007.

1. VERTREKPUNT: TRINITARIESE BELYDENIS

'n *Trinitariese aanpak* help 'n mens om samehangend, betekenisvol en konsekwent teologies oor die tema “Roeping en opleiding in 'n spesifieke konteks” te dink. Wanneer 'n mens so 'n tema ondersoek, word 'n mens altyd gekonfronteer met die vraag na die metode van benadering. Die drie begrippe — “roeping”, “opleiding” en “konteks” — is elkeen op hul eie gewigtige temas. Hoe kan hulle betekenisvol verbind word sodat 'n mens samehangend oor hulle kan praat, en dan ook op 'n spesifiek teologiese wyse? In die internasionale debat oor teologiese opleiding word 'n fassinerende vraag gevra: Wat is werklik *teologies* omtrent teologiese opleiding?² Dit is so maklik om oor teologiese opleiding bloot funksioneel, *ad hoc* of moraliserend te handel. Invloedryke stemme doen aan die hand dat die debat *God self* eksplisiet ter sprake moet bring (bv. Kelsey 1992). Volf (2005:200) reken “[T]he greatest challenge for theologians and theological educators, is to keep God at the centre of what we do”. Ek wil hierdie uitdaging aanvaar en probeer om konsekwent *vanuit die Godsleer* oor die tema te dink. Deur konsekwent teologies te dink, is uiteraard geen devaluering van die Skrifbeginsel nie. Spreke oor God in 'n Christelike sin is gebaseer op God se openbaring. Ons verstaan van God se handeling, maar ook van sy karakter behoort bepalend vir die besinning te wees. Juis só 'n aanpak kan aanspraak maak om werklik teologies te wees. Ek wil ook verder gaan deur God uitdruklik te be-naam as *trinitaries*, want so vermy ons die gevaar om in veralgemenings oor God te verval wat min spesifiek Christelik om die lyf het. Die titel van Placher se werk *The domestication of transcendence* verwoord die probleem van generiese spreke oor God. Hy opper pertinent die marginalisering van die triniteit as een van die invloede van moderniteit op die Godsleer (Placher 1996:164-178). Met hierdie betoog sluit ek dus ook aan by die nuwe belangstelling in trinitariese teologie.³

2 Vir 'n goeie oorsig van die belangrikste benaderings tot teologiese opleiding, kyk Banks (1999).

3 Die werk van Kärkkäinen (2007) en Grenz (2004) bied uitstekende oorsigte van die sogenaamde Renaissance van trinitariese teologie. Grenz (2004:6) beskou “[T]he renewal of trinitarian thought ... as perhaps the greatest contribution of theology in the twentieth century.” Die onlangs verskene gedenkbundels vir Gunton en Moltmann gee ook uitstaande indruk van hoe belangrik hierdie belangstelling in die trinitariese teologie is; dit bied 'n interessante insae in watter teoloë trinitariese denkers is en watter kwessies trinitaries behandel kan word. Kyk Welker en Volf (2006), Volf en Welker (2006) en Metzger (2005). Hierdie nuwe belangstelling gee ook aanleiding tot betekenisvolle nuwe studies oor die Triniteit in die teologiese geskiedenis. Kyk byvoorbeeld die omvattende werk van Baars (2004) oor die triniteit by Calvyn.

'n Mens sou die aanpak ook anders en makliker kon stel: Die fokus is op die *Gód wat ons roep* vir die bediening, en minder op die mens wat geroep word. Mens sou kon vra: Watter verskil maak dit om uitdruklik oor die Drie-enige God te praat wanneer oor teologiese opleiding gedink word?

'n Konsekwent trinitariese perspektief op “Roeping en opleiding in 'n spesifieke konteks” open belangrike insigte. In die lig van die beperkte spasie wil ek graag net twee sulke perspektiewe uitlig wat ter sake is vir die fokus op *voortgesette bedieningsopleiding: Motivering en oriëntasie*. Ons geloof in en denke vanuit God as die Drie-enige bied 'n antwoord op allerlei weerstande, en gee rigting te midde van vele onsekerheid. Kortom, ek wil praat oor die *wáárom* en die *wát*, en wil ons spesifieke geloof in God beslissend laat wees vir hoe mens hieroor kan dink.

Allereers dus oor die *waarom*.

2. WEERSTANDE EN MOTIVERING

Sentrale trinitariese motiewe van die Christelike geloof weerlê *patologiese houdings* teenoor teologiese opleiding en *motiveer* die noodsaak van voortgaande opleiding.

Teologiese opleiding staan wêreldwyd in die branding; allerlei faktore, soos byvoorbeeld finansiële druk, soeke na kwaliteit en kontekstuele relevansie, dra hiertoe by. Dit sou vir ons onderhawige belangstelling in veral *voortgesette* opleiding produktief wees om kortliks gewag te maak van die *weerstande* teen formele teologiese opleiding. Nie almal is ewe entoesiasies oor teologiese opleiding nie. Mens kan vele patologieë — vanuit die perspektief van die deelnemer — identifiseer. Van die belangrikste is waarskynlik die volgende:

- 'n Patologie van *dualisme*: Spiritualiteit en bediening staan teenoor die akademiese en rasonele.
- 'n Patologie van *genoegsaamheid*: Aanvanklike opleiding is voldoende, want niks kan aan onveranderlike en ewige waarhede toegevoeg word.
- 'n Patologie van *entrepeneurskap*: Die tradisionele bedieningspatrone en formele teologiese opleiding is klaaglik uit pas met die tyd; eie individualistiese inisiatiewe, los van groter kerkverband, is geregverdig.
- 'n Patologie van *isolasië*: Onttrekking van groter gemeenskaplike onderneemings; soms weens vrees, soms wees afkeur.
- 'n Patologie van *immunisering*: Die sosiale en wetenskaplike vroe waarmee teologie en universiteit hulle mee besig hou, is nie die taak en terrein van die bediening nie.
- 'n Patologie van die *rookskerm*: Allerlei verskonings word aangebied, byvoorbeeld gebrek aan fondse, om dieperliggende motiverings te verdoesel.

Van die patologieë oorvleuel uiteraard dikwels, en die wortels kan diep lê; wat egter belangrik is, is dat hulle bestaan en invloed erken moet word, en teologies aangespreek behoort te word. 'n Ontginning van trinitariese motiewe kan juis hierdie houdings as patologies blootlê en 'n ander visie aanbied.

Aan die hart van die Christelike geloof dat die God wat Hom geopenbaar het, Vader, Seun en Gees is, lê sentrale belydenisse: Die skepping van die ganse werklikheid deur God, die skepping van die mens na die beeld van hierdie God, die inkarnasie van die Seun, en die kaleidoskopiese werk van die Gees as roepend, gemeenskap-vormend, vernuwend, toerustend, en dinamies. Elkeen van hierdie trinitariese motiewe is op haar eie ryk en dieprekend en kan Skriftuurlik uitgewerk word. Wat vir hierdie onderwerp ter sprake is, is dat hierdie motiewe gesamentlik 'n bepaalde *interpretatiewe raamwerk* (kyk bv. Roth 2003), asook 'n bepaalde *self-verstaan* by die Bedienaar van die Woord vorm. Dalferth (1995:167) lê klem op die triniteit as “regulative framework” vir die ganse Christelike lewe: “It offers an integrating pattern for all of Christian life, experience, thought and action.” Ons behoort die temas “roeping”, “opleiding” en “konteks” juis aan die hand hiervan te verstaan.

Enkele kontoere kan uitgelig word om dit te verduidelik:

- As beelddraers is die *redelike*⁴ by die mens juis belangrik en kan nie gediskrediteer word nie. Daar is geen apologie nodig vir die kultivering van die rasonele nie. Dit hoort tot ons wese as mense. Op fundamentele vlak kan studie beeld-matig begrond word. 'n Diskreditasie van die redelike, en by implikasie van opleiding, hoort nie tot die Christelike geloof nie.

4 Die *Imago Dei*-motief het 'n lang geskiedenis van interpretasie. Vir 'n indringende bespreking, kyk Grenz (2001). Daar is groeiende konsensus dat *relasionaliteit* iets fundamenteels omtrent die mens uitdruk; hiermee word die vroeëre klem op die rasonele op die agtergrond geskuif. In die onlangs omstrede toespraak by Regensburg het Pous Benediktus XVI (kyk 2006) gewys op die belangrikheid van die rasonele as wesentlike by die mens. Die uiters belangrike insig wat hy beklemtoon het — “Not to act in accordance with reason is contrary to God’s nature” — het ongelukkig in die polemieë met Islam verlore gegaan. Brueggemann (1995) waarsku tereg teen 'n eenduidige interpretasie. Omdat God so gevarieerd in die Bybel geopenbaar word, behoort daar 'n pluraliteit van legitieme interpretasies te wees; die menslike self is voortdurend in 'n proses van wording. Vir 'n beklemtoning daarvan dat die rede nie teenoor geloofsbeleving staan nie, maar juis deel van geloof is, kyk Moreland (1997).

- Die skeppingsgeloof⁵ en die inkarnasie⁶ plaas 'n groot premie op die *totale* werklikheid en in sy konkreet-spesifiek *tydelike* en *ruimtelike* karakter. 'n Abdikasie van die konteks aan die sekulêre wêreld en rede hoort nie tot die Christelike geloof nie.
- Roeping is 'n pneumatiese gawe. Om hierdie rede staan ons roeping in die teken van die Gees se werk: Dit is *eskatologies* — progressief en dinamies; dit is *relasioneel*⁷ — verhouding- en eenheidsoekend. 'n Devaluasie van die nuwe en die innoverende, 'n minagting van groter verbande en samewerking hoort nie tot die Christelike geloof nie.

Wanneer ons onself — uitdruklik — vanuit die Drie-enige God se werk verstaan, tree 'n totaal ander ingesteldheid na vore.⁸ Die Godsbeeld waarmee ons opereer, het praktiese implikasies. Al die genoemde weerstande kan teologies aangespreek word. Teenoor die patologieë werk 'n trinitariese geloof begrondend en *motiverend*. Dit ondersteun die evangeliedienaar om sy of haar roeping *redelik*, *kontekstueel* en *dinamies* te verstaan. Anders gesê: 'n Oorgeestelike verguising van die akademie, 'n oë-sluit vir die harde sosiale werklikheid van ons dag, en 'n individualisiese verstarring in die verlede staan op gespanne voet met 'n geloof in 'n God wat Hom deur sy werke as Drie-enig geopenbaar het.

Ons roeping en opleiding in 'n spesifieke konteks word begrond deur die werk van die Vader, die Seun en die Gees. Ons roeping deur die Gees bind ons aan 'n konkreet-spesifieke konteks (inkarnasie van Jesus Christus) en motiveer ons tot opleiding (beeldskap van die Vader).

-
- 5 'n Verstaan van die werklikheid as *skepping* het verreikende en dikwels praktiese en etiese implikasies. Vir 'n resente bespreking van die belangrikheid van die skeppingsleer, veral met die oog op die begronding van 'n *wetenskaplike* teologie, kyk McGrath (2004:44-71). Hy lê klem op die verband tussen skepping en inkarnasie: die *Logos* deur wie God geskep het, is dieselfde *Logos* wat mens geword het (:49).
 - 6 Die verhouding tussen die goddelike *Logos* en die kreatuurlike by die inkarnasie het tot komplekse debatte in die vroeë kerk gelei. Die verskille tussen byvoorbeeld die Alexandryne en Antiogeense Christologieë kom dikwels as irrelevant en esoteriese debatte voor. Die teendeel is waar; die juiste verhouding tussen skepping en herskepping was hier ter sprake; anders gestel: die aanvaarding van die volle kreatuurlike werklikheid op 'n gegewe tyd en ruimte. Vir 'n goeie bespreking, kyk Haight (1999:261-272). Hierdie inkarnasiebeginsel begrond geloofsgerightheid op die konteks in sy totaliteit en spesifiekheid.
 - 7 Augustinus se verstaan van die Heilige Gees as die *Band van Liefde* tussen die Vader en die Seun was 'n kardinale insig en is waarskynlik nog nooit in diep gang oortref nie. Vir 'n kort, maar goeie oorsig, kyk Kärkkäinen (2002:46-48).
 - 8 Die impak van 'n bepaalde triniteitsgeloof kan verreikende gevolge hê. 'n Fassinerende vraag word gevra oor die effek van Augustinus se sg. psigologiese triniteitsleer en die effek op 'n ganse Westerse *self*-verstaan. Kyk die belangrike artikel van Gunton (1997:30-55).

Méér moet egter oor *motivering* gesê word.

3. TYDSGEWRIG

'n Trinitariese geloof vereis 'n *Teologie van die Tydsgewrig* wat die ingrypende verandering op haas elke lewensterrein van ons tyd en ruimte verreken.

Die motiverende impak van ons trinitariese geloof moet verder geneem word. Die Christelike geloof is 'n narratief van 'n God wat nie net die *geskiedenis* deur sy skeppingshandelinge moontlik gemaak het nie, maar wat ook met die inkarnasie van sy Seun déél geword het van *tyd en ruimte*, en wat steeds alle lewe deur historiese gebeure rig na hul toekomstige *voltooiing*. In die kern van die verhaal is iets *partikuliers*: die geskiedenis van Israel en Jesus van Nasaret (kyk Rigby 2005:184-188 vir hierdie “scandal of particularity”). Juis dít onderstreep die belangrikheid van ons *historiese bestaan*. Ons lewe in 'n bepaalde tyd en plek. Ons word geroep in en vir 'n konteks.

Dit lyk vir my dat die noodsaaklikheid van *Tydsgewrigstudies*, wat die hede in al haar fasette nie net karteer nie, maar ook deurstoot na ontstaans-worstels en na potensieële konsekwensies, beswaarlik oorbeklemtoon kan word. 'n Trinitariese geloof stel dit as imperatief. Die tragiek is dat ons nie oor so 'n teologiese dissipline beskik nie.

Hoe lees ons ons tyd en ruimte? *Hoe verstaan ons ons konteks?* Dis uiteraard 'n hermeneutiese aktiwiteit wat noukeurige interpretasie vereis. Ons kan natuurlik ook hiermee allerlei patologiese reaksies toon: weier om deel te neem, dit bloot afmaak as modegiere, eindeloos polemiseer oor die onwenslikheid, of bloot volstruis-politiek volg. Te veel eties-verantwoordelike waarnemers⁹ maak gewag van *radikale verskuiwings* wat op haas alle lewensterreine plaasvind en wat 'n nuwe moment in die menslike beskawingsgeskiedenis inlui; 'n blinde oog kan nie geregverdig word nie. Dit is “nie meer besigheid soos gewoonlik” nie. Daar kan net op enkele van hierdie ingrypende globale veranderinge gewys word:¹⁰

- *Godsdienstig* beleef Islam 'n ongekende oplewing (kyk bv. Huntington 1996). Die Christelike geloof vertoon ingrypende verskuiwings: Van 'n noordelike na 'n suidelike sentrum (kyk bv. Jenkins 2002), van hoofstroomkerke na Pentekostalisties-Charismatiese bewegings (kyk bv. McClung 2006).

9 Min teoloë het die gelyke van Tracy wanneer dit kom by die benaming van die hede en die aantoon van haar karakter. Die titels van sy werk gee hiervan 'n indikasie: *Blessed rage for order: The new pluralism in theology* (1975); *Plurality and ambiguity* (1987); *On naming the present* (1995); *Fragments: The spiritual situation of our times* (1999).

10 Vir 'n goeie oorsig hiervan, kyk Pocock, Van Rheenen & McConnell (2005).

- *Kultureel* is die gesig van die “Ander”, hetsy geslag, klas, en ras aan marginalisasie ontruk, en word met reg van ’n polisentriese wêreld gepraat. Tracy (1994:105) reken “The real face of postmodernity ... is the face of the other.”
- *Epistemologies* het sekerheid, objektiwiteit en groot verhale ineengestort (vir ’n uitmuntende oorsig, kyk Kirk & Vanhoozer 1999:3-52).
- *Tegnologies* beleef ons daagliks die verrassings van die informasie- en digitale eeu.
- *Ekonomies* het globale kapitalisme sogenaamd “die einde van die geskiedenis” ingelui (kyk Fukuyama 2006).

Watter benaming ookal aan hierdie verskuiwings gegee word — post-modern, post-koloniaal, of globalisasie — die feit van onteenseglike verandering en nuutheid kan nie ontken word nie. Dat hier drastiese verandering onderweg is, word deur waarnemers verwoord met die vraag of die mens se belewing van die werklikheid enigsins *onveranderd* gelaat is. Vanhoozer (2003:14) reken: “[T]he postmodern is nothing less than a revolution in human experience *simpliciter*”. In ’n onlangs verskene werk oor die filosoof Foucault wat ’n presiese ontleder van die Westerse denke en samelewing was, vra die skrywer die verrassende vraag: “Are we still who Foucault says we are?” (May 2006: 132-159). Beskrywings soos *pluraliteit*, *kompleksiteit* en *dubbelsinnigheid* is ongetwyfeld van pas.

Om van hierdie groter verskuiwings kennis te neem, vrywaar ons nog nie om hul *lokale* manifestasies raak te sien nie. Méér is egter ter sprake: Ons sal ons *plaaslike* en *uniek kontekstuele horison* in Suider-Afrika duideliker moet verwoord. Die aktuele besprekingspunte is bekend: Misdaad, korrupsie, politieke magsverskuiwing, ekonomiese verskille gebaseer op rassegrondslag, grondkwessie, MIV/Vigs, rasse- en interkulturele vervreemding. Die vraag is of hiêrdie profiel duidelik genoeg geskets word. Behoort ons nie skerper en wyer te kyk, en fyner en meer te luister nie? Wanneer ons oor “konteks” praat, is dit einde ten laaste ’n interpretasie, vanuit ’n bepaalde perspektief. Hoeveel temas is nie *skreiend afwesig* van kerklike agendas nie, byvoorbeeld die stand van ons ekologiese sisteme, die verwronge uitleg van ons stede, die monetarisering van ons ganse sosiale lewe! Daar is ’n *etiese dimensie* aan ons agendas, of aan die profiele van dit wat ons “konteks” noem. Die uitdaging is om hierdie plaaslike horison vollediger en met groter samehang te skets. Juis so ’n tekening sal die dringendheid van en die nodigheid aan *nuwe leer* onderstreep. Daar is behoefte aan nuwe vaardighede, nie net om ons konteks te verstaan nie, maar om daarop te antwoord.

Vir ons fokus is dit belangrik om daarop te let dat die universiteit en akademiese dissiplines nie staties, geïsoleerde gebiede is nie; hulle reflekteer die radikale verandering en krisis van die breër samelewing — globaal en

plaaslik. Buiten 'n verstommende verbreding van kennis het hulle ook nie ontsnap aan verandering nie; *so ook nie die teologie nie*. Teologie as akademiese dissipline se gesig is nie meer dieselfde wat dit twintig jaar gelede was nie. 'n Bykans onoorsienbare galery van *nuwe* metodes, insigte, vraagstukke, toonaangewende denkers en terminologieë stempel teologie, en laat haar met dieselfde pluraliteit, kompleksiteit en dubbelsinnigheid. Universiteite en dissiplines staan in die teken van *die nuwe*.

Die opwindende, maar ook verontrustende, is dat *verandering* nie gaan afneem nie; intendeel, dit kan *versnel*. Hierop maak gerespekteerde futuroloë ons op attent (kyk o.a. Dixon 2003 en Schwarz 2003).

Juis dít — die veranderinge in die samelewing en in teologie — vra van ons onapologeties hernude waardering vir rasionaliteit en *openheid vir leer*. Die alternatief lyk vir my eties klaaglik benede peil. Trinitaries gesproke, behoort ons nie net in ons tyd en ruimte in te gaan nie, maar behoort ons ook — en dit is die hoop van ons roeping! — met *onderskeidingsvermoë* as gawe van die Gees ons konteks na waarde te skat.

Om in ons tyd en ruimte in te gaan en dit te beskryf, is nie genoeg nie, en dit sny die tweede perspektief aan, *oriëntasie*, die *wat*.

4. ORIËNTASIE EN INHOUD

'n Trinitariese geloof bied *oriëntasie* aan die *inhoudelike* van 'n *Teologie vir Suider-Afrika* en aan die taak van voortgaande opleiding.

Ons konteks vra meer as kartering. Ons roeping strek wyer: Dit vra proaktief 'n antwoord. Vir Christene is beide momente — profilering en interaksie — kardinaal. Hierdie tweede taak sny onvermydelik voortgesette opleiding as *toerusting* aan om die veranderinge te hanteer. Kontinue leer, indiensopleiding is wêreldwyd standaardpraktik in organisasies om tred te hou met veranderinge en om te *oorleef*.

Vir die kerk gaan dit uiteraard om veel meer as blote oorlewing. Die kerk moet die bepaalde konteks ook *aanspréék*. Dit is ons roeping! Met onderskeidingsvermoë behoort die kerk die innerlike spanninge en dubbelsinnigheid van ons tyd en ruimte te kan bespeur: die ontwikkeling, maar ook die skadukant, die fragmentering, die vervreemding, die hubris, die ontmensliking.¹¹

11 Min teoloë kom by John Milbank wanneer dit gaan oor die blootlê van die *geweld* inherent in postmodernisme. Vir 'n goeie oorsig van die beweging waarvan hy die leidende denker is — Radikale Ortodoksie — kyk Long (2003). Dis belangrik om daarop te let dat hierdie beweging eksplisiet klem lê op die triniteit om postmodernisme te antwoord.

Hierdie vermoë om aan te spreek, laat die vraag na die *inhoudelike* van voortgesette opleiding kristalliseer. Ek het 'n verontrusting dat hierdie vraag nie indringend gevra en behoorlik beantwoord word nie. Verskeie patologieë steek ook hier hul kop uit:

- 'n *Logistieke patologie*: Vrae oor koste, krediete, periodes oorskadu die vraag na die wesentlike.
- 'n *Mode-gier patologie*: Die nuutste produk op die akademiese rak word die hoofdis.
- 'n *DIY oorlewingspatologie*: Allerlei interessante bestuurstegnieke moet ons gemeentes red van lidmaat- en geldverlies.
- 'n *Nostalgie patologie*: 'n Afstof van die verlede gaan die hede se probleme oplos.
- 'n *Dosent-is-koning patologie*: Die esoteriese navorsingsinteresse van die teologiese professor bepaal die leeragenda.

Ek wil ernstig pleit dat die vraag na die inhoudelike met groot erns aangespreek word. Die inhoudelike behoort veel dieper te reik as die *ad hoc*-matige, die pragmatiese, die polemiese, die kosmetiese. As *formele* vereistes sou ek graag die volgende suggereer: Koherensie en integrasie; as *materiële* oriëntasie — ons spesifiek Christelike belydenis oor God.

Daar is by geleentheid gevra wat die wydste filosofiese vraagstelling is. Die titel van Sartre se werk *Being and nothingness* is aangebied as so 'n horison. Ek het 'n vermoede die boek deur Marshall (2000) — *Trinity and truth* — en die artikel deur Newbiggin (1997) — “The trinity as public truth” — bied vir ons die Christelike alternatief. In 'n tyd van radikale verskuiwings, is die een teologiese vraag wat beantwoord moet word: Watter verskil maak ons geloof in God as Vader, Seun en Gees; *watter implikasies het ons belydenis oor 'n trinitariese God vir ons konteks?*

So 'n vraagstelling is die Christelike omgaan met 'n bepaalde tyd en ruimte. 'n Gesitueerde trinitariese teologie, d.w.s. 'n Trinitariese Teologie vir Suider-Afrika, lê in die verlengde van 'n Teologie van die Tydsgewrig. So 'n onderneming impliseer allermens 'n verskraling of verstarring van die teologiese agenda; intendeel, dit behels 'n verbreding en 'n innovering. Die verblydende en opwindende van die sogenaamde trinitariese Renaissance is die aanspreek van verwaarloosde, en brandende sosiale kwessies, vanuit 'n triniteitsgeloof. So handel byvoorbeeld Fiddes (2000) oor die *pastoraat*; Kärkkäinen (2004) oor die *inter-religieuse dialoog*; Meeks (1989) oor *ekonomie*; en Volf (1996) oor *versoening*.

Daar bestaan geen geartikuleerde en koherente Trinitariese Teologie vir Suider-Afrika nie. Ons besit geen behoorlike geïntegreerde woord vir ons tyd nie. Daar word in fragmente oor geweld, oor homoseksualiteit, oor die op-

standing, oor kerk-eenheid, oor versoening, oor korrupsie gepolemiseer. Die *ad hoc*-matigheid van ons teologiese en kerklike diskoerse maak ons publieke stem impotent.

Konkreet, en metodologies, beteken dit dat twee bewegings uitgevoer behoort te word: Vanuit die Godsleer vloei 'n boodskap; en vanuit die konteks tree vrae na vore wat eksplisiet vanuit die Godsleer aangespreek moet word. Neem as voorbeeld die *ekklesiologie* (kyk o.a. vir voorstelle Migliore 2003, 2004 en Volf 1998). Die immanente triniteit spreek van ewige beweging (prosessies) van gee en ontvang tussen die drie Goddelike persone — dus van lewe, gemeenskap en wederkerigheid. Kerk as teken van hierdie God, kan nie ontsnap aan hierdie logika nie. Wanneer daar in ons dag oor eenheid vrae gevra word, behoort dit trinitaries deurdink en begrond te word. Dit verkry dan 'n konkrete gestalte van gemeenskap, van tegelyk identiteit en diversiteit.

Die *dinamiese, oop en onvoltooide* aard van beide take (Teologie van die Tydsgwrig en Trinitariese Teologie vir Suider-Afrika) is klaarblyklik. Dit spel iets fundamenteels oor die formele *karakter* van voortgesette opleiding. Dit is geen eenrigting kennis-oordrag van teologiese dosent na predikant nie. Die dialektiese verhouding tussen kateder en kansel (kyk Runia 1998:158173), tussen leerfasiliteerder en leerder tree na vore.¹² Voortgesette opleiding is 'n interaktiewe, wedersydse, en konstruktiewe aktiwiteit. *Elkeen het 'n bydrae om te maak*; elkeen moet ook leer. Ons roeping in terme van voortgesette opleiding is dus nie net reseptief van aard nie, maar juis ook *produktief*. Dit behoort mee te werk om ons tyd te benaam en om ons teologiese weerwoord te artikuleer.

Die karakter van voortgesette opleiding verwys na meer; oriëntasie dui ook op ons styl van onderlinge optrede.

5. EIESOORTIGE KARAKTER

'n Trinitariese oriëntasie stempel besinning oor en praktyk van voortgaande opleiding met 'n *eiesoortige karakter*.

Die implementering van 'n nuwe praktyk soos formele voortgesette opleiding is *potensieel konflik-genererend*. Enige verandering bring onvermydelik weerstand, en verskil van opvatting. Nog méér: Wanneer oor ingrypende aangeleenthede, soos oor die interpretasie van 'n konteks en oor die konstruering van 'n teologiese posisie gehandel word, gaan weë soms onverkwiklik uiteen. Sou voortgesette opleiding *inhoudelik* ernstig geneem word, tree bekende kurrikulêre spanning rondom kennis en belang na vore. Die

12 Hierdie is volledig in lyn met die beginsels van Volwasse Leer. Vir 'n goeie verteenwoordigende werk, kyk Vella (2002).

vraag is of ons 'n verwysingsraamwerk het om hierdie verwagte en onvermydelike verskille te hanteer. 'n Vinnige blik na die openbare pers en die trant van polemisering werp 'n verdoemende blik op kerkmense; hulle sal hul eie retoriek aan streng etiese eise moet onderwerp. Iemand soos Booth (2004: 39-54) pleit byvoorbeeld uitdruklik vir 'n "Listening-Rhetoric".

Wie sy of haar oriëntasie by 'n trinitariese vertrekpunt neem, kan nie ontsnap aan die etiese en *spirituele* implikasies daarvan nie. So 'n vertrekpunt plaas 'n hoë premie op die rasionele, die akademiese, maar tegelyk óók op die geestelike. Die bekende spanning tussen 'n Berlyn- en 'n Athene-model van teologiese opleiding vervaag, waar "Athene" verwys na opleiding wat karakter-vorming beklemtoon, en "Berlyn" na opleiding wat wetenskaplike professionaliteit beoog (kyk Kelsey 1993). 'n Trinitariese identifisering van God sê iets baie spesifiek oor hierdie God: God se Selfopenbaring as Vader, Seun en Gees is 'n bekendmaking van Homself in sy ewige wese as heilsmatig, as liefdevol, as ekstasies, as skenkend, as verhoudingsmatig, as verwelkomend. Verskeie teoloë het die betekenis van die trinitariese belydenis vir 'n verstaan van God *self* uitgewys. So verwys Kasper (1983:295v.) byvoorbeeld na *liefde*; LaCugna (1973:243) na *relasionaliteit*; Migliore (2004:79) en Vosloo (2004) na *gasvryheid*. Wie in hierdie God glo, Hom aanbid en Hom liefhet — moet eenvoudig anders wees, moet iets as beelddraer van hierdie God weergee. God se karakter is bepalend vir ons optrede. Hiërdie is 'n verwaarloosde etiese tema; verantwoordelike Biblioloë wys op dié Bybelse motief (kyk o.a. Barton 2003:50-54; Meeks 1993:157-163 en Birch 1995:23-41). *Godsbegrip, etiek en spiritualiteit gaan hand aan hand*.

In patristiese teologie — in Christologiese en trinitariese diskoerse — is daar gepraat van perigorese om eenheid en andersheid *tegelyk* uit te druk (kyk o.a. Lawler 1995; Moltmann 2000; en Otto 2001). Vandag word wyd voorgestel dat hierdie begrip iets behoort te suggereer — uiteraard in afgeleide sin — van hoe ons kerklike en sosiale verhoudinge behoort te wees. Perigoretiese verhoudinge handhaaf gelyktydig identiteit en eenheid in 'n verhouding van liefde, van wederkerigheid, en van openheid. Dit sny verdoemend deur *ad hominem* retoriek, deur dreigemente van afskeiding, en deur minagtende etikettering. 'n Trinitariese spiritualiteit (kyk Downey 2000) soek eenheid, is kenoties, en stig gemeenskap.

Opvoeding en opleiding is uiteraard selfvormend. So dikwels verwaarloos ons egter die *gemeenskapsvormende* potensiaal van studie. Deur saam te dink, saam te worstel, en saam nuwe kennis te genereer, kan van vereensaamde, en vervreemde individue, *vriende* maak; meer nog — kan nuwe gemeenskappe vorm. Die uitdaging van byvoorbeeld multi- en inter-kulturele voortgesette opleiding lê nog in die toekomst (kyk Esterline & Kalu 2006), maar dit kan opwindende nuwe moontlikhede open vir gemeenskapstigting. Omdat ons ge-

roep word deur 'n God wat in sy eie wese verhoudingsmatig is, is hierdie aspek van opleiding kardinaal. Ware opvoeding en opleiding moet lei tot groter eenheid. Wie die Drie-enige God die sentrum van leer maak, moet onvermydelik iets van die karakter van hierdie God weerspieël — in alle aspekte van opvoeding.

Wanneer ons in die werklikheid van die Drie-enige God wandel, beweeg ons in die sfeer van liefde. Die liefde behoort die lig van ons teologie te wees (kyk Gaybba 1988). Ons is uit liefde geroep deur Hom wat Liefde is; ons word tot liefde geroep in ons konteks. Mag voortgesette teologiese opleiding juis 'n skool wees van die Liefde — Vader, Seun en Gees, en 'n inoefening in die liefde tot mekaar!

BIBLIOGRAFIE

BAARS, A.

2004. *Om Gods verhevenheid en zijn nabijheid: De Drie-eenheid bij Calvijn*. Kampen: Kok.

BANKS, R.J.

1999. *Re-envisioning theological education: Exploring a missional alternative to current models*. Grand Rapids: Eerdmans.

BARTON, J.

2003. *Understanding Old Testament Ethics*. Louisville: Westminster/John Knox.

BENEDIKTUS XVI.

2006. *Faith, reason and the university: Memories and reflections*. [Aanlyn.] Bekom van: <http://www.guardian.co.uk/print/0,,329577700-103681,00.html>. [2006, 2 Desember.]

BIRCH, B.C.

1995. Moral agency, community, and the character of God in the Hebrew Bible. *Semeia* 66:23-41.

BOOTH, W.C.

2004. *The rhetoric of rhetoric*. Oxford: Blackwell.

- BRUEGGEMANN, W.
1995. "In the Image of God' ... Pluralism". *Modern Theology* 11(4):455-469.
- DALFERTH, I.U.
1995. The eschatological roots of the doctrine of the trinity. In: C. Schöbel (ed.), *Trinitarian theology today* (Edinburgh: T. & T. Clark), pp. 147-170.
- DIXON, P.
2003. *Futurewise: Six faces of global change*. London: Profile Books.
- DOWNEY, M.
2000. *Altogether gift: A trinitarian spirituality*. Maryknoll, NY: Orbis.
- ESTERLINE, D.V. & KALU, O.U. (EDS.)
2006. *Shaping beloved community: Multicultural theological education*. Louisville: Westminster/John Knox.
- FIDDES, P.S.
2000. *Participating in God: A pastoral doctrine of the trinity*. Louisville: Westminster/John Knox.
- FUKUYAMA, F & GAYBBA, B.
2006. The end of history and the last man. Free Press. Herdruk (reprint edition) as "The lamp of theology". *JThSA* 65:27-37.
- GRENZ, S.J.
2001. *The social God and the relational self*. Louisville: Westminster John Knox.
2004. *Rediscovering the triune God*. Minneapolis: Fortress.
- GUNTON, C.E.
1997. *The promise of trinitarian theology*. 2nd ed. London: T. & T. Clark.
- HAIGHT, R.
1999. *Jesus: Symbol of God*. Maryknoll, NY: Orbis.
- HUNTINGTON, S.P.
1996. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. London: Touchstone Books.
- JENKINS, P.
2002. *The next Christendom: The coming of global Christianity*. Oxford: Oxford University Press.
- KARKKAINEN, V-M.
2002. *Pneumatology*. Grand Rapids: Baker.
2004. *Trinity and religious pluralism*. Burlington: Ashgate.
2007. *The trinity: Global perspectives*. Louisville; Westminster John Knox.

KASPER, W.

1983. *The God of Jesus Christ*. London: SCM.

KELSEY, D.H.

1992. *To understand God truly: What's theological about a theological school?* Louisville: Westminster/John Knox.

1993. *Between Athens and Berlin: The theological education debate*. Grand Rapids: Eerdmans.

KIRK, J.A. & VANHOOZER, K.J. (EDS.)

1999. *To stake a claim: Mission and the Western crisis of knowledge*. Maryknoll, NY: Orbis.

LACUGNA, C.M.

1973. *God for us*. San Francisco: HarperCollins.

LAWLER, M.G.

1995. *Perichoresis: New theological wine in an old theological wineskin*. *Horizons* 22(1):49-66.

LONG, D.S.

2003. Radical Orthodoxy. In: K.J. Vanhoozer (ed.), *The Cambridge companion to postmodern theology* (Cambridge: Cambridge University Press), pp. 126-145.

MARSHALL, B.D.

2000. *Trinity and truth*. Cambridge: Cambridge University Press.

MAY, T.

2006. *The philosophy of Foucault*. Chesham: Acumen.

MCCLUNG, G.

2006. Pentecostals: The sequel. *Christianity Today* April: 30-36.

MCGRATH, M.

2004. *The science of God*. Grand Rapids: Eerdmans.

MEEKS, M.D.

1989. *God the economist*. Minneapolis: Fortress.

MEEKS, W.A.

1993. *The origins of Christian morality*. New Haven: Yale University Press.

METZGER, P.L. (ED.)

2005. *Trinitarian soundings in Systematic Theology*. London: T. & T. Clark.

MIGLIORE, D.L.

2003. The communion of the triune God: Towards a trinitarian ecclesiology in Reformed perspective. In: W.M. Alstone & M. Welker (eds.), *Reformed theology: Identity and ecumenicity* (Grand Rapids: Eerdmans), pp. 140-154.

2004. *Faith seeking understanding*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans.

MOLTMANN, J.

2000. *Perichoresis: An old magic word for a new trinitarian theology*. In: M.D. Meeks (ed.), *Trinity, community, and power* (Nashville, Tenn: Kingswood Books), pp. 111-125.

MORELAND, J.P.

1997. *Love your God with all your mind: The role of reason in the life of the soul*. Colorado Springs: NavPress.

NEWBIGIN, L.

1997. The trinity as public truth. In: K.J. Vanhoozer (ed.), *The trinity in a pluralistic age* (Grand Rapids: Eerdmans), pp. 1-8.

OTTO, R.E.

2001. The use and abuse of *perichoresis* in recent theology. *SJTh* 54(3):366-384.

PLACHER, W.C.

1996. *The domestication of transcendence*. Louisville: Westminster/John Knox.

POCOCK, M., VAN RHEENEN, G. & MCCONNELL, D.

2005. *The changing face of world mission*. Grand Rapids: Baker.

RIGBY, C.L.

2005. The scandal of particularity. In: S. Jones & P. Lakeland (eds.), *Constructive theology* (Minneapolis: Fortress), pp. 184-188.

ROTH, M.

2003. Trinität als Rahmentheorie? *Kerygma und Dogma* 49:52-66.

RUNIA, K.

1998. *Wegen en doolwegen in de nieuwere theologie*. Kampen: Kok.

SCHWARZ, P.

2003. *Inevitable surprises: A survival guide for the 21st century*. London: Free Press.

TRACY, D.

1975. *Blessed rage for order: The new pluralism in theology*. New York: Seabury.

1987. *Plurality and ambiguity: Hermeneutics, religion, hope*. San Francisco: Harper & Row.

1994. Theology and the many faces of postmodernity. *Theology Today* 57(1): 104-114.

1995. *On naming the present*. Maryknoll, NY: Orbis.

1999. Fragments: The spiritual situation of our times. In: J.D. Caputo *et al.* (eds.), *God, the gift and postmodernism* (Bloomington: Indiana Univ. Press), pp. 170-184.

VANHOOZER, K.J.

2003. Theology and the condition of postmodernity: A report on knowledge (of God). In: *idem* (ed.), *The Cambridge companion to postmodern theology* (Cambridge: Cambridge University Press), pp. 3-25.

VELLA, J.

2002. *Learning to listen, learning to teach: The power of dialogue in educating adults*. San Francisco: Jossey-Bass.

VOLF, M.

1996. *Exclusion and embrace*. Nashville: Abingdon.

1998. *After our likeness: The church as image of the trinity*. Grand Rapids: Eerdmans.

2005. Dancing for God: Challenges facing theological education today. *Evangelical Review of Theology* 29(3):197-207.

VOLF, V. & WELKER, M. (EDS.)

2006. *God's life in trinity*. Minneapolis: Fortress.

VOSLOO, R

2004. Identity, otherness and the triune God: Theological groundwork for a Christian ethic of hospitality. *JThSA* 119:69-89.

WELKER, M & VOLF, M (HRSG.)

2006. *Der lebendige Gott als Trinität*. Gütersloh: Güterloher Verlagshaus.

Trefwoorde

Keywords

Triniteit

Trinity

Teologiese Opleiding

Theological Education

Voortgesette Bedieningsopleiding

Continuous Ministerial Training